

Hana Stelzerová

Evropa musí zakročit proti násilí vůči ženám a domácímu násilí vůbec, začali se postupně na přelomu tisíciletí shodovat zástupci zemi napříč starým kontinentem. Z toho vzešla mezinárodní smlouva nesoucí název Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí. Zkráceně se jí říká Istanbulská úmluva, neboť byla přijata Výborem ministrů RE (sdružuje 47 evropských států) na zasedání v Istanbulu, a to v roce 2011. V platnost vstoupila po ratifikaci prvními deseti státy v srpnu 2014. V Česku ovšem na svoji ratifikaci stále čeká.

Jakkoli je primárně zaměřena na násilí páchané na ženách a cílem je jeho nulová tolerance, má chránit před jakýmkoli formami násilí i muže, děti a seniory, bez rozdílu věku, náboženství či rasy, barvy pleti, politického či jiného přesvědčení, národnostního či sociálního původu, anebo lidí jiné genderové identity.

To znamená, že úmluva rovněž vnímá jako důležité chránit lidi, kteří mají genderovou identitu odlišnou od svého pohlaví (např. transsexuály). Zde je ale nutné připomenout, že v žádném jiném kontextu tento pojem úmluva neuvádí ani „nezavádí“, jak argumentují její odpůrci.

Statistiky ukazují nepříjemnou pravdu – 95 procent všech násilných činů odehrávajících se v domácím prostředí je páchano muži na ženách, padesát žen týdně je v Evropě zavražděno současným či bývalým partnerem, 43 procent žen v zemích Evropské unie od svých 15 let zažívá od partnerů psychické týrání.

Istanbulská úmluva jednoznačně pojmenovává takové činy jako kriminální, zejména fyzické a psychické týrání, nebezpečné pronásledování (stalking), sexuální násilí včetně znásilnění, ale i sexuální obtěžování, vynucený sňatek, mrzačení genitálu, vynucený potrat či vynucenou sterilizaci.

Tím dává jednoznačné najevo, že násilí vůči ženám (ale i vůči jakýmkoli obětem) a domácí násilí nejsou soukromou záležitostí, ale stát se jasně staví za důsledné potírání takových činů a disponuje k tomu relevantními nástroji. A to nejen právními.

I když je úmluva významným krokem v prosazování lidských práv, bývá nepochopena a cíleně překrucována. Někteří veřejnost straší zaváděním tzv. genderové ideologie do škol

a podobně. Nic takového však rozhodně není ani jejím účelem, ani cílem. Istanbulská úmluva je důležitým právním dokumentem, jímž Rada Evropy aktivně bojuje proti nepřijatelnému násilí ve společnosti.

Co vlastně zavádí? Úmluva přináší systémová opatření, jak násilí zastavit, pomoci jeho obětem a šířit osvětu o tom, že násilí na ženách není v pořádku (například preventivními programy na školách).

Ve své preambuli úmluva uznává strukturální charakter násilí na ženách, které je příčinou i důsledkem nerovných mocenských vztahů. Jde zejména o ekonomickou závislost žen na mužích, která jim nedovoluje odejít z násilného vztahu a znesnadňuje jim se bránit.

Konkrétní a komplexní přístup podpory a pomoci obětem vychází z dlouhodobé praxe organizací pracujících s oběťmi i pachatelů genderové podmíněného násilí. Ty již v České republice poskytují sociální, psychologické a právní služby a provozují azylové domy, avšak stále jich je velmi málo. Proto je pomoc dostupná zejména ve velkých městech, zatímco v regionech často zcela chybí.

Opatření na ochranu oběti představují specializované podpůrné služby, které budou obětem a jejich dětem poskytovat lékařskou pomoc a psychologické či právní poradenství, čtyřicetihodinové bezplatné telefonní linky pomoci, azylové domy a přibytky atd.

V oblasti účinné prevence proti násilí je důležité proškolení odborníků pracujících s oběťmi, jako jsou policisté, zdravotníci či soudci. Jde o to, aby měli povědomí o různých formách násilí a jejich traumatizující povaze, a uměli tak citlivě pracovat s oběťmi. Pro účinné stíhání pachatelů je rovněž důležitá garance ochrany oběti násilných činů.

To, že část společnosti stále nevnímá genderové podmíněné násilí a zejména násilí na ženách jako problém, je alarmující. Násilí ve vztazích je často považováno za soukromou věc a oběti vážného fyzického násilí nevědí, kam se o pomoc obrátit. Proto je důležité, abychom o tomto problému nejen mluvili, ale díky Istanbulské úmluvě nastavili systém pomoci a prevence, který bude mít srovnatelné parametry napříč celou Evropou.

Autorka je ředitelkou České ženské lobby